BAVĀRIJAS LATVIEŠU VĒSTNESIS

LATVIAN NEWS BULLETIN IN BAVARIA

Authorized by Military Government, DISCC QK. — 6870

Redakcija — Editorial Office: Herzog-Rudolf-Str. 49, Munich

Iznāk reizi nedēļā — Published weekly

Nr. 10 — 1945. g. 20. oktobrī — Minchenē

Tautiešiem nometnēs

Mūsu - latviešu, tāpat kā citu Baltijas tautām piederīgo, stāvoklis še, Vācijā, ir pagaidu stāvoklis, kas var turpināties vēl ilgāku vai īsāku laika sprīdi. Kad šis stāvoklis beigsies, to mēs nezinām, un tas mūs nomāc. Mēs bruņojamies ar pacietību un gribam ticēt, ka Eiropas taisnības sajūta uzvarēs, bet mūsu ilgām nav kur nolaisties. Tāpēc nekad vēl latvietis nav bijis tā izslāpis, kā tagad, pēc laba, sirsnīga vārda, kas iepriecinātu un sasildītu sirdi, pēc vārda, kas spārnotu dvēseli.

Mēs neesam arī tā radīti, ka nometņu apstākļos, arī vispriekšzīmīgākos nometņu apstākļos varētu justies pilnestīgā dzīvē. Bet cita ceļa, kā paglābt savu un savu bērnu eksistenci mums tagad nav. Vienīgais, kas šajā ziņā atrodas mūsu pašu rokās, ir cenšanās nometnēs radīt labu sabiedrisko gaisu. To nevar ne pieprasīt, ne pasūtināt, tam jārodas no mūsu pašu domām un centieniem. Akmeni, kas sācis ripot pa kalna slīpumu uz leju, grūti apturēt. Vēl grūtāk dziedējamas dzēlīgu vārdu rētas; tās padara smagu sabiedrisko gaisu. Dzēlīgi vārdi saindē vidi, kuŗā jāelpo nevien mūsu plaušām, bet arī garam.

Gaišas domas un saskanīgi centieni, labi vārdi un sirsnība ir avots tam dvēseles mirdzumam, kas izlejas ticības spožumā. Gaišas domas un saskanīgi centieni, labi vārdi un sirsnība rada arī labu sabiedrisko gaisu. To radīt un to paturēt, tas ir nevien visu mūsu ikdienas pienākums, bet nerēdzams kā ūdris ūdens dzīlēs tajā peld arī mūsu nākotnes veidols.

Kārlis Rabācs

Bavārijas Latviešu padomes sēde

28. okt., pl. 9, Fišbachas latviešu nometnē pie Nīrnbergas. Dienas kārtībā Padomes prezīdija ziņojumi, Bavārijas LNK ziņojumu un ierosinājumu apspriešana, Bavārijas Latviešu padomes darbības noteikumu projekta izstrādāšana, BLP locekļu papildu vēlēšanu organizēšana, Bavārijas LNK un Minchenes Latviešu komitejas izveidošana, dažādi jautājumi. BLP locekļi aicināti uz sēdi, ja tie arī nebūtu saņēmuši īpašu paziņojumu.

Par Bavārijas Latviešu padomes locekļiem Bavārijas latviešu pārstāvju sanāksmē 16. un 17. sept. Minchenē ievēlēti: Jānis Lavenieks, Vilis Māsēns, Pāvils Kirsons, Valdis Mateuss, Kārlis Braslis, Jānis Turks, Maksimiliāns Bergs, doc. Jānis Velkme, Jānis Kalniņš, Kārlis Krūklītis, Ludvīgs Rozentāls, Paulis Dambekalns, Kārlis Lejasmeijers, Ļevs Žagars, Aleksandrs Udris, Arturs Berkolds, Paulis Irbe, Girts Salnais, Artemijs Stabiņš, Nikolajs Klaviņš un Pēteris Penčuks.

Generālmajors Valters Millers

(Muller) iecelts par austrumu Bavārijas amerikāņu militāro gubernātoru.

13.000 latviešu kaŗavīru Beļģijā

No septembŗa otrās puses Beļģijā, Zegelhamas ziemas nometnē, 20 km uz dienvidiem no Briges atrodas 13.000 latviešu kaŗavīru, kas te pārvietoti no Putlosas nometnes Ziemeļvācijā. Nometnes komandants - Latviešu leģiona komandieris plkv. Kripēns. Mūsu kaŗavīri mitinās kazarmu ēkās un saņem 2.000 kaloriju uzturu dienā. Kustības brīvība gan ierobežota, nometni apsargā beļģu kaŗavīri. Arī Zegelhamā turpinās to latviešu kaŗavīru atbrīvošana, kam piederīgie atrodas Vācijā. Mūsu cīnītāju garīgo aprūpi vada māc. Oļģerts Kraulis. Veselo vidū arī apm. 500 invalīdu, kam nepieciešamas protēzes vai tālāka ārstēšanās. Salīdzinājumā ar dzīvi Putlosas nometnē, kaŗavīri sāpīgi izjūt biežāka tiešā kontakta trūkumu ar tautiešiem un latviešu māksliniekiem. Gara stāvoklis visiem tomēr možs.

Par latviešu kaŗavīru dzīvi un vajadzībām Zegelhamas nometnē pastāvīgi informēts Latvijas līdzšinējais sūtnis Beļģijā Dr. Mikelis Valters. Saziņā ar Latvijas pārstāvjiem citās zemēs viņš mēģina iespējamību robežās gādāt par mūsu kaŗavīru turpmākā likteņa labvēlīgu atrisinājumu.

Darba iespējas

Latvijas Sarkanais krusts mūs informē, ka angļu dienestā - saplākšņu, zāģētavu un mēbeļu rūpniecībā iespējams rast darbu savā speciālitātē latviešu inženieŗiem, technikiem, šķirotājiem, nodaļu vadītājiem, kalkulātoriem, strādniekiem u. t. t. Interesentiem ar rakstu visdrīzākā laikā jārēģistrējas LSK-tā, Heidenheimā pie Brencas, minot uzvārdu, vārdu, vecumu, ģimenes lielumu un tagadējo adresi, aroda izglītību un kur un cik ilgi strādājis. Amerikāņu dienestā ar amerikāņu apgādi darbu pie technisku rakstu tulkošanas no vācu uz angļu valodu iespējams rast 50 personām un tāpat arī 50 mašīnrakstītājām-jiem, angļu valodas pratējiem. Arī tām jāpieteicas LSK-tām Heidenheimā.

Jaunas studiju izredzes

Latviešu Centrālās komitejas izglītības un kultūras lietu vadītājs prof. Gulbis mūs informē: „Ilgāku sarunu rezultātā Latvijas universitātes un Jelgavas lauksaimniecības akadēmijas studentiem tagad radušās izredzes turpināt vai noslēgt, gan sašaurinātā veidā, savu akadēmisko izglītību. Ar latviešu mācības spēku piedalīšanos pie Hamburgas universitātes ir izredzes nodibināt akadēmiskus augstskolas kursus. - Sakarā ar to man steidzīgi nepieciešamas šādas ziņas par katru atsevišķu studentu, kas vēlētos kursos studēt: uzvārds, vārds. dzimšanas datums, dzīves vieta, kādā fakultātē un nodaļā studējis, kad iestājies augstskolā, cik semestrus studējis, kādi priekšmeti noklausīti, kādi pabeigti. Apsveŗot iespējamību, ka studijas varētu sākt arī ģimnaziju absolventi, lūdzu event. aspirantus piesūtīt šādas ziņas: absolventa uzvārds, vārds, dzimšanas datums, dzīves vieta, kādā speciālitātē vēlas studēt, kādu vidusskolu beidzis. - Lūdzu nometņu vadības šīs ziņas ievākt un tās piesūtīt man, adresējot uz Hamburgas Latviešu aprūpes biroju: *Bornplatz 1, Hamburg*. - Ziņas sūtāmas tā, lai tās Hamburgā pienāktu visdrīzākā laikā."

Galvu augšā!

Ar Militārās valdības un UNRRA's atbalstu latviešu kolonija Heidenheimā pie Brencas (Vīrtembergā) pasākusi jaunu darbu - nedēļas laikraksta *„Latviešu Ziņas“* izdošanu. Pirmajā n-rā lasāms zīmīgs UNRRA's 67. komandas vicedirektora Reinder'a veltījums. Tas skan: „UNRRA apsveic dažu personu iniciātīvu, kas devusi iespēju rasties latviešu laikrakstam še, Heidenheimā. UNRRA pilnīgi saprot, ka šis laikraksts ir pirmā zīme daudzu latviešu vēlēšanu piepildījumam un cieši cer, ka tuvākā laikā piepildīsies vēl daudzas cerības un vēlēšanās. Piemēram, UNRRA likusi priekšā jūsu komitejai nodibināt kādu grupu, kas apskatītu dzīvokļus, kādos baltu tautu piederīgie pašreiz dzīvo privāti. Tuvākās dienās šī komiteja iesniegs UNRRA'i to personu sarakstu, kas dzīvo nepiemērotos apstākļos. Ja izrādīsies, ka tiešām ir dzīvokļi, kas dzīvošanai nav piemēroti, kā to aizrādīja ģen. Eizenhauers, tad UNRRA rūpēsies par labāku mītņu sagādāšanu. Arī kurināmā sagāde un krāsniņu piegāde, ceram, būs nevainojama. Svarīgi būtu, ka visi baltu tautu piederīgie mēģinātu atrast sev darbu, ja arī tas neatbilstu viņu īstajai profesijai vai izglītībai, jo tad katrs jutīsies pilnvērtīgs

Pasts visā amerikāņu joslā

Visā amerikāņu okupācijas joslā, tātad Dienvidvācijas lielākā daļā, tagad atjaunota normāla pasta satiksme. Kopš 8. okt. atjaunota arī pasta paku pārsūtīšana, piegādājot tās mājās. Paku svars ierobežots ar 15 kg. Nav vēl atļauta vērtspaku pārsūtīšana un sīkpaku pieņemšana pēc sīkpaku tarifa. Drīzumā sagaidāma telegrammu satiksmes atjaunošana visā Bavārijā. - Īpaši norādīts, ka pilsētu iedzīvotājiem var nosūtīt arī lauksaimniecības ražojumus. - Sagaidāms, ka pēc zināma laika pasta satiksmi atjaunos arī ar angļu, franču un krievu okupācijas joslu Vācijā.

sabiedrības loceklis arī šajā smagajā pārejas laikā. Līdz ko būs atrisināts dzīvokļu jautājums, UNRRA nokārtos arī šo problēmu. Galvu augšā un drosmi!"

— LNK Lībekā ar 3. oktobri mašīnrakstā uz 6 rakstāmpapīra lappusēm un uz rotātora pavairotu sākusi izdot *„Lībekas Vēstnesi“*. Redaktors Jūlijs Vaivars.

Dabūjamas latviešu dziesmu notis

O. Krolla izdevniecībā Fīrtā *(Schwabacherstr. 86, Zimm. 5, Fürth)* koriem dabūjamas šādu dziesmu notis: J. Vītola Gaismas pils, E. Melngaiļa Senatne, Kad pārnāksi, bāleliņ un Rīgas torņu galiņā, E. Dārziņa Minjona, J. Graubiņa Lustīga līgaviņa, P. Barisona Latvijā un Mūzai, A. Kalnāja Pie Daugavas un ASV, Anglijas un Francijas himna. Komponistus V. Dārziņu, J. Norvili, H. Pavasaru un J. Cīruli lūdz paziņot savas adreses O. Krollam *(Hochfelderstr. 54, 7. ejā, 3. dzīv., Latvian Camp Hochfeld, Augsburg, Bayern).*

Bavārijas LNK kultūras daļa

lūdz nometņu vadības paziņot, kādās vietās darbojas latviešu ģimnazijas un pamatskolas, cik tajās skolēnu (atsevišķi ģimnazijās un pamatskolās) katrā klasē un cik skolotāju strādā, vai skolotāji saņem atalgojumu un no kādiem līdzekļiem, kādi mācības līdzekļi ir skolas rīcībā un kādi un cik lielā daudzumā vēl nepieciešami, un kādus mācības līdzekļus skolas cer sagādāt pašas (iespiest grāmatas u. t. t.).

Atlīdzību par apdrošināto un zudušo

bagāžu var pieprasīt sabiedrībai *„Mitteleuropäische Versicherungsgesellschaft“ (Deroystr. 2, 1. st. 109. ist.,* no pl. 9-11; - jābrauc ar 3. tramvaju līdz Krones cirkam) Minchenē. Pieprasījumi jāiesniedz katram personīgi.

Latviešu komiteju un nometņu pārstāvju

Nīrnbergā 27. un 28. okt. paredzētā sanāksme nenotiks. Sanāksmes laiku un vietu izziņos vēlāk.

LATVIEŠI MINCHENĒ

Minchenes latviešu ģimnazija jaunās telpās

Ar 15. okt. Minchenes latviešu ģimnazija uzsāk mācības jaunās telpās - Freimaņa nometnē. Pie ģimnazijas iekārtots internāts audzēkņiem, kuŗu vecāki dzīvo ārpus Minchenes. Freimaņa nometnē vietas vēl arī 300 latviešu bēgļiem. Ja radīsies vajadzīgais skolēnu skaits, tur paredzēts iekārtot arī pamatskolu.

— Katoļu dievkalpojums Minchenē 28. okt., pl. 9, Sāpju Dievmātes kapellā *(Kapuzinerstr. 38,* 10. tramvajs).

LATVIEŠI BAVĀRIJĀ

Altētingas Latviešu komiteja

iekārtoja nesen ierādīto Neiētingas nometni „Paulusstift“ namā, kur uzņēma 330 latviešu un 20 igauņu. Pirmajās dienās nometnes pagaidu vadību bija uzņēmies komitejas pr-dis red. mag. iur. N. Trepša. Iekārtojoties uz ziemas dzīvi, nometnes iemītnieki par nometnes vecāko ievēlēja mag. phil. L. Latkovski, par viņa vietnieku rūpn. P. Avotiņu, par intendantu mag. oec. Fr. Teirumnīku, par tā palīgu A. Salmiņu un par nometnes policijas šefu kapt. J. Gailīti. Par nometnes vecākā otru vietnieku ievēlēja igauņu pārstāvi inž. O. Tammu. 25. sept. A-gas latviešu pilnsapulcē, noklausoties komitejas pr-ža ziņojumu par komitejas darbību, visai komitejai izteica pateicību par sekmīgo darbību. Pieņēma arī A-gas latviešu kopības pamatnoteikumus, kuŗus izstrādāja juristu komisija tiesn. K. Velmes vadībā. Pārvēlot Latviešu komiteju, par tās pr-di ievēlēja Jelgavas zv. adv. V. Lambergu, par viņa vietnieku bij. zemkopības ministru un iekšlietu viceministru A. Budži, par sekretāru tiesn. A. Cīruli, par kasieri nod. inspektoru mag. iur. B. Čeveru, par informācijas daļas vadītāju red. mag. iur. N. Trepšu un par locekļiem inž.-mežk. K. Auškāpu un agr. O. Sāpi. Komiteja tagad jaunās telpās: *Latvian Committee, Paulusstift, Burghauserstr. 4, Neuötting, Oberbayern (13-b).* Komitejas biroju vada zobārste M. Federa.

M. Zīverta „Ākstu“

sagatavo Ambergas Latviešu teātŗa trupa rež. K. Veica vadībā. 3. okt. trupa viesojās Altētingā, dodot R. Blaumaņa „No saldenās pudeles“ 2 izrādes Neiētingas latviešu nometnes zālē. Mūsu izcilo mākslinieku lielisko sniegumu tautieši uzņēma ar dziļu sajūsmu.

Bodenvēras

(Augšpfalcā, *Neunburg v. W.* apriņķī) latvieši dzīvo divās nometnēs - koka barakās un „Lutera“ viesnīcā. Telpas ērtas, bet barakas nav piemērotas ziemas apstākļiem. Noorganizētas mūzikas, glezniecības, literātūras un šacha kopa. Pašu informācijas dienests ik vakarus atstāsta radioziņas. Nometnes žurnālam „Dzintarzeme“ gatavojas jau 4. n-rs. 18. novembri paredzēts atzīmēt ar gleznu izstādi un daiļamatniecības lietu skati. Būs arī mūzikāli literāri priekšnesumi. Darbību uzsākusi pamatskola, ko vada pamatskolas pārz. Karčevskis, bet vidusskolu audzēkņi mācās ģimnazijā 40 km attālajā Ambergā. Latvijas bērnu palīdzības b-bas internāta vad. Zenta Rulikova pārzina bērnu dārzu, kuŗa rīcībā ir daudz no Latvijas līdzi paņemtu bērnu grāmatu.

Osv. Akmentiņš

Lauingenā

pie Dillingenas UNRRA's uzturētā nometnē - bij. lauksaimniecības mašīnfabrikas telpās, kas iekārtotas dzīvošanai, mitinās 300 latviešu, bet apkārtnē privāti vēl ap 80, kas apgādi saņem tāpat no nometnes. Kopš septembŗa sākuma nometni vada un Dillingenas apriņķī dzīvojošo latviešu intereses pārstāv pašu vēlēta nometnes vadība - komandants pltn. Penčuks un viņa palfigi kpt. Jenkevics, Vairogs, Birkhāns un Baumane. Sabiedriski kultūrālās dzīves kārtošanu uzņemoties prof. Dr. Br. Jirgensonam, tā attīstās arvien rosīgāka. Skol. M. Bergmanis vada pamatskolu, ir savs koris, drāmas ansamblis, angļu un vācu valodas kursi, sporta kopa, zinātnes un mākslas pulciņš. Katru nedēļu notiek pāris priekšlasījumu. Nodarbības uzsācis skautu un gaidu pulciņš, organizācijas stadijā atrodas šoferu kursi un citi pasākumi. Par nometnes iemītnieku veselību rūpējas Dr. Platā, bet garīgo aprūpi uzņēmies Iecavas māc. J. Lūsis. Nometnes iemītnieku rīcībā plaša sarīkojumu zāle, kur koncertē gan pašu koris un mākslinieki - Liepājas operas solisti L. Latiševa, B. Petrevics un K. Liedags, gan arī viesi. 7. okt. bija Pļaujas svētku dievkalpojums un nometnes jauniešu iesvētīšana, bet vakarā koncerts ar Augsburgas mākslinieku ansambļa - M. Lences, V. Lesiņas, Ninas un P. Fībigu, E. Eiches, A. Mitrevica, Kn. Lesiņa un E. Ozola piedalīšanos. - Arī apgādes ziņā lauingieši apmierināti. Pateicoties samērā augstām pārtikas devām (piem., 40 g sviesta, 20 g tauku, 200 g gaļas, 25 g. cukura pieaugušiem un 50 g bērniem, 50 g siera u. t. t. uz personu dienā) un priekšzīmīgai virtuvei, nometnes kopgaldā ikdienas nevien garšīgas pusdienas (viras un gaļas ēdieni), bet katru dienu arī siltas vakariņas (piena viras, biezputras un kartupeļu sacepumi). Slimie un nometnes pastāvīgos darbos nodarbinātie bez tam vēl saņem papildu devas. Top gādāts arī par apaviem, apģērbiem un veļu. - Telpu trū-

Piezīme par valodu

Nemaz nevajaga būt valodniekam, lai atzītu, ka šajā grūtajā svešniecības laikā bez visa cita cietusi ir arī mūsu valoda. Kad paklausāmies dažu labu mūsu tautieti, tad viņa runā tādi vārdi, kā „lāģeris“ vai „lāgers“, „dorfs“, „bauers“, „arbeitsamts“, „birģermeistars“, „autobānis“ u. t. t. iet juku jukām latviešu valodai pa vidu. Tie visi un vēl daudzi citi neminēti ir neglīti aizguvumi no vācu valodas, kas mūsu jauko valodu pārvērš par žargonu. Nekādi nav saprotams un attaisnojams, kāpēc mums vajadzētu lietot šos aizguvumus, ja latviešu valodā visiem tiem ir tādi vārdi kā: nometne, ciems, zemnieks resp. lauksaimnieks, darba pārvalde, pilsētas vai pagasta vecākais, autoceļš u. t. t. Centīsimies neļaut šīm nezālēm ieaugt mūsu skaistajā valodas druvā. Turēsim to tīru un centīsimies saglabāt tos dārgumus un svētumus, kas mums vēl atlikuši. Arī mūsu valoda ir viens tāds dārgums. *Inž. M. Tamužs*

saimniecībā, meža darbos un kūdras rakšanā. Pašā pēdējā laikā savā arodā darbu dabūjuši vairāki latviešu jūrnieki. - Nav mūsu nolūks ne kritizēt Zviedrijas apstākłus, ne padomus dot. Atzīdami darba svētību, teiksim, ka nākamās Latvijas labā ir vērts daudz ko panest, kaut arī tas sagādātu dažus rūgtus brīžus. Ja šai ziņā mēs, Vācijas latvieši, pašlaik esam privilēģētā stāvoklī, tad neaizmirsīsim raudzīties vaļējām acīm nākotnē. Var pienākt brīdis, kad darba ziņā būsim vienādā stāvoklī ar Zviedrijas tautiešiem. Pats galvenais, ka latviešu materiālais stāvoklis Zviedrijā arvien vairāk uzlabojas. Viņi pamazām „iekārtojas dzīvei".

Nesalīdzināmi pārāka par mums ir Zviedrijas latviešu garīgās dzīves iespēja un rosme. Viņiem iznāk nevien 2 laikraksti, bet kopš jūnija arī literatūras un mākslas mēnešraksts „Daugava", kas Jāņa Grīna vadībā turpina savas vecās tradicijas. Latviešu mūziki koncertē Stokholmas radiofonā. Teodors Reiters atkal nodibinājis savu kori. Centros notiek referātu un pārrunu vakari. Ir arī latviešu skolas. Tikai, diemžēl, tās nespēj kalpot visiem bēgļu bērniem. Jāzina, ka Zviedrijas latvieši tikai nedaudzās vietās dzīvo lielākā skaitā. Visumā, sakarā ar novietošanās un darba iespējām, tie izklīduši pa visu valsti. Atsevišķās vietās provincē atrodas tikai viena vai nedaudz ģimenes. Tā kā latviešu skolām nav internātu, tad techniski neiespējams šo ģimeņu bērnus sūtīt uz patālajiem centriem. Šādos gadījumos bēgļu centrālās organizācijas ieteic samierināties ar zviedru pamatskolām, bet valodas neprašana te atkal sagādās milzīgas grūtības. No otras puses: visi latviešu bērni Zviedrijā ir bagātīgi apgādāti mācības līdzekļiem. Arī nomaļās vietās dzīvojošie var iegūt latviešu ābeci un lasāmgrāmatu.

Pamazām sāk darbu latviešu grāmatu apgādi. Jau iznākusi Raiņa „Daugava", R. Valdesa „Jūŗas vilki" un dažas citas grāmatas. Nedaudzie latviešu gleznotāji Zviedrijā jau paguvuši vai arī gatavojas sarīkot savas izstādes. Svarīgākais notikums šai ziņā būs Niklava Strunkes darbu klāsts, kur klūs redzams viņa nacionāli nozīmīgais latviešu likteņtraģēdijas gleznu cikls par tematu „Dievs, Tava zeme deg".

Un nu mums jārunā par Zviedrijas latviešu nacionālpolitisko mentālitāti. Jau pašā sākumā piebildīsim, ka tas ir visai nepatīkams temats, un šai ziņā mums, Vācijas latviešiem, daudz kas liksies nesaprotams un arī nepieļaujams no tautas kopības interešu viedokła. - Zviedrijas latvieši nokļuvuši tradicionālas demokratijas valstī. Diemžēl, pēc visām ziņām spriežot, Zviedrijas latvieši, vai labāk sakot viņu vadītājas personas, nav spējušas demokratijas principus savienot ar mums nepieciešamo vienprātības ideju daudzos svarīgos nacionālās dzīves nākotnes sapņu un nesenās pagātnes vērtēšanas jautājumos. Cik var spriest, tad sākumā Zviedrijas latvieši mēģinājuši rast kopīgu valodu. Bet tas ir bijis pagrūti. Asumi vairojušies un rezultātā Zviedrijas latvieši saškēlušies 2 lielākos blokos. Abu bloku raksturošanai izmantošu informāciju un terminus, kas rodami kāda mīła cilvēka un reizē ievērojama kultūras darbinieka vēstulē: „kreisajā" blokā ir vienībnieki (universitātes studentu organizāciju tipa nosaukums), vecās saeimas aizstāvji un mohikāņi, demokratiskā centra un sociāldemokratu partijas ļaudis, kas domā, ka jāatjauno Latvijas valsts uz 1922. gada konstitūcijas pamatiem. Šis bloks savu darbību nelegāli sācis jau vācu okupācijas laikā Latvijā prof. K. Čakstes un Bruno Kalniņa vadībā. Otrā blokā vairumā ir korporeļi, Ulmaņa režīma un ģenerāldirektoriju ļaudis. Pirmā bloka oficiozs ir „Latvju Ziņas", otrā - „Latvju Vārds". Pirmā bloka ļaudis apvienojušies Zviedrijas Latviešu biedrībā, otru bloku reprezentē Latviešu Apvienība Zviedrijā. Bez šiem galvenajiem nogrupējumiem un biedrībām ir arī sīkāki, piem., sociāldemokrati Bruno Kalniņa vadībā nesen nodibinājuši savu klubu.

Paldies Dievam, - abu organizāciju vadības beidzot atzinušas, ka kautkas darāms, lai bēgļu aprūpes darbu saskaņotu. 10. jūlija kopsēdē sūtņa V. Salnā vadībā abas biedrības vienojušās par jaunas latviešu palīdzības komitejas dibināšanu. Pēc preses ziņām spriežams, ka tā sākusi rosīgu darbību.

Kopsummā par Zviedrijas latviešu politisko aktīvitāti un pretenzijām citēsim dažas rindas vēl no kādas vēstules: „Še ar lielo politiku krāmējas tā, it kā lielā parlamentā, - ir partijas, frakcijas, līdeŗi, ministri un prezidenti. Risinās politiskas kaislības, un viss tas karjēru dēļ." Ja arī pieņemtu, ka šais rindās, varbūt, dažs kas tēlots hiperboliski, tad savs pamats tam tomēr būs. Tāpēc ar patiku lasām uzmanīgu brīdinājumu „Latvju Ziņu" 25. n-rā: „Būtu, laikam, nepareizi domāt, ka taisni mēs - Zviedrijas latvieši būsim aicināti vadīt dzimtenes likteņus."

Cerēsim, ka starp latviešiem Zviedrijā un Vācijā neradīsies nekādas plaisas. Reāla pamata tam nav, jo ar patiku konstatējama uzskatu vienādība pašos svarīgākajos punktos: kā Zviedrijas latviešu labais, tā arī kreisais bloks, gluži kā mēs, ir pilnīgi vienādās domās: mūsu visu mērkis ir jauna, brīva, neatkarīga Latvijas valsts. *„Tāli Taki"*

ĀRLIETAS

(Pēc „The Stars and Stripes")

Poliem atļauts palikt Vācijā

Amerikāņu Militārā valdība 8. okt. paziņoja, ka poliem, kas nevēlas atgriezties savā dzimtenē aiz bailēm no politiskām represijām vai citu iemeslu dēļ, atļaus palikt amerikāņu okupācijas joslā Vācijā. Vēl nav paziņots, kā šie poli turpmāk varēs dzīvot un vai tie drīkstēs palikt UNRRA's vai Militārās valdības uzturamās DP - pārvietoto personu nometnēs un saņemt tanīs uzturu.

— 10. okt. Berlīnē paziņots, ka ASV armija līdz 15. novembrim izbeigšot savas Militārās valdības darbību amerikāņu okupācijas joslas apriņkos un pilsētās Vācijā, nododot pārvaldi vietējām vācu iestādēm. Līdz 15. decembrim armija apturēs arī savu reģionālo Militāro valdību aktīvo darbību, paturot savās rokās tikai vāciešu iestāžu „pārraudzību un kontroli". ASV pārraudzība apriņkos izbeigšoties ne vēlāk par 30. aprīli un pilsētās ne vēlāk par 30. jūniju, kad visur būs notikušas vēlēšanas. Pēc Militārās valdības pārstavju paskaidrojuma, šie soļi „atļaus vācu tautai izveidot brīvu valdību, kas būs piemērota Vācijas vajadzībām" un amerikāņu armijai ļaus vienkāršāk kontrolēt administrātīvo aparātu. - No krievu, angļu vai franču joslas paziņojumi par līdzīgām pārmaiņām nav nākuši, un jādomā, ka turienes okupācijas varas turpinās tieši pārraudzīt arī vietējos pilsētu vecākos un to padomes.

— Amerikāņu reģionālai Militārai valdībai Bavārijā (Minchenē) 14 personu pieprasījušas atļauju nodibināt katrai pa savai vācu politiskai partijai. - Francijas augstākā tiesa 9. okt. uz nāvi notiesātais Pjēry Lavals nošauts 15. okt. par Francijas nodošanu Vācijas nacistiem.

Šim numuram līdzi iet literārs pielikums „Trimdā" nr. 2 Arveda Švābes redakcijā.

Izdevējs - Publisher: Latviešu bēgļu birojs.

Galvenais redaktors - Editor-in-Chief: Viktors Baltkājis.

„Bavārijas Latviešu Vēstneša"

***atsevišķi eksemplāri un izlikšanai** latviešu komiteju mītnēs un latviešu bēgļu nometnēs dabūjami pret ziedojumiem **redakcijas izdevumu segšanai redakcijā**, Latvijas Nacionālās komitejas mītnē Minchenē, Herzog-Rudolf-Str. 49. **Turpat adresējama ar mūsu gadījuma pastu** sūtāma — „Bavārijas Latviešu Vēstnesim" domāta korespondence un informā**cija. Līdzstrādniekus lūdz pieteikties, iesūtot** manuskriptus par sava apgabala, novada, nometnes vai pilsētas latviešu bēgļu **dzīvi. Citur Vācijā iznākošo latviešu izdevumu** redakcijas lūgtas regulāri piesūtīt apmaiņas eksemplārus (2).*

Dodot iespēju latviešu bēgliem Bavārijā** un arī visā pārējā Vācijā un Austrijā nodrošināties ar „Bavārijas Latviešu Vēst**neša" numuriem, atklāta abonementa pieņemšana.** Latviešu komitejām un latviešu nometņu vadībai jāpaziņo redakcijai, cik **komitejā reģistrēto vai nometnē dzīvojošo** tautiešu vēlas laikrakstu abonēt. Pieteikto eksemplāru skaitu tad paredzēs arī **uz priekšu, lai pēc iznākšanas ar mūsu** gadījuma pastu tos varētu nosūtīt abonentu pieteicējai komitejai vai nometnei. **Abonementu pieņem ik uz divi mēnešiem** pret katra abonenta labprātīgu ziedojumu, no piecām vācu markām sākot. **Ziedojumu kopsumma piesūtāma reizē** ar abonentu skaita pieteikumu. Abonements atjaunojams vismaz mēnesi pirms **iepriekšējā abonementa izbeigšanās. Par** laikraksta savlaicīgu nesaņemšanu vai abonementa pārtraukšanu technisku iemeslu **dēļ redakcija atbildību nevar uzņemties.

kuma dēļ jaunus iemītniekus nometne vairs uzņemt nevar.

PĀRĒJĀ VĀCIJĀ

Bad-Kissingenā un tuvākā apkārtnē dzīvo ap 50 tautiešu. Visi privātos dzīvokļos, saņem parastās vācu kartīšu devas. Sakņu un augļu pietiekami daudz. Daudzi, kas strādā amerikāņu iestādēs, ir labi apgādāti. Grūtības ar dzīvokļiem un to apkurināšanu. Tāpēc arī līdz šim nav izdevies iekārtot LSK ambulanci Baltijas tautu locekļu vajadzībām. Mūsu tautiešiem labas attiecības ar šejienes lietuviešiem un igauņiem. Latviešu pārstāvis Bad-Kisingenā mag. oec. O. Rozenbilds *(Hotel „Vier Jahreszeiten“, Bismarckstr. 3, Bad Kissingen)* un LSK pārstāvis Arturs Laiviņš *(Villa „Teutonia“, Altenberg 3, Bad Kissingen)*. - Bad-Kisingenas slimnīcās no ievainojumiem miruši un šejienes kapos apbedīti divi latviešu karavīri: Kārlis Strīkis no Liepājas, dz. 1924. g., miris 45. 19. 3., un Edgars Karnītis no Cēsīm, apbedīts 45. 19. 2. Tautieši 18. novembrī uz viņu kapiem noliks vainagu.

A. Lv.

. . . UN CITUR

Austrijas Foralbergas provincē, franču okupācijas joslā, oktobrī mīt ap 500 latviešu. 30 no viņiem dzīvo Franču ārzemnieku repatriācijas centra uzturamā nometnē Lustenavā *(Steinecker-straße, Lustenau, Voralberg, Österreich)*, kur novietoti arī 130 lietuviešu, daži igauņi un ap 240 cittautībnieku. Nometnei nodotas bij. „RAD“ barakas, kuŗās jāsaspiežas pa 20 cilvēku vienā telpā. Uzturs 2.000 kal. dienā. Privāti Lustenanvā dzīvo vēl ap 30 tautiešu. Viņu vidū nodokļu dep-ta bij. dir. Francis Kempelis ar sievu zv. adv. Otīliju Kempeli, aviācijas skolas pr-ks pltn. Nik. Bulmanis ar ģimeni, zv. adv. Olga Dzelzīte, Rīgas ādu tirg. Alfr. Rātfelders, inž. Art. Bērztīsis, galanterijas vairumtirg. Ād. Ferliņš. 26. aug. mirušā Saeimas prezidenta Dr. P. Kalniņa atraitne - bij. Saeimas deputāte Klāra Kalniņa 22. sept. no L-vas caur Vāciju devās uz Zviedriju pie sava dēla Saeimas deputāta Bruno Kalniņa Siktūnā. - 11 km attālajā Foralbergas galvaspilsētā Bregencā mag. iur. Viļa Švūksta vadībā darbojas LSK pārstāvība *(Latvian Red Cross, Bahnhofstr. 10, Bregenz, Voralberg, Österreich)*, kuŗai var sūtīt vēstules visiem Foralbergā dzīvojošiem latviešiem. B-cā un tās apkārtnē privāti dzīvo ap 100 tautiešu. Viņu vidū Aizputes valsts ģimnazijas dir. Ž. Kalve, Jelgavas kurlmēmo skolas pārz. P. Bendrups, autoinspekcijas vad. inž. Edg. Mežciems (Lipmanis). Ap 100 tautiešu apmetušies *Bludencas* pilsētiņā un tās apkārtnē. Te dzīvo veselības dep-ta kādreizējais dir. Dr. med. Aug. Pētersons ar meitu - admirāļa Spādes sievu. *Fraštances* ciemā mīt Latvijas Bankas padomes pr-dis Ād. Klīve un sporta vad. Rob. Plūme. Pie *Feldkirchas* pilsētas dzīvo konsulārās nod. vad. Latvijas sūtniecībā Varšavā Pēt. Priedītis, kas ir Foralbergas Latviešu komitejas pr-dis. Komitejai sēdeklis Bregencā kopēji ar V. Švūksta vadāmo LSK pārstāvību. Līdz 1. okt. katrai nācijai Foralbergā darbojās sava komiteja, bet tagad Baltijas 3 valstu pilsoņus, poļus, ungārus, dienvidslāvus un bezpavalstniekus pārstāv kopēja centrālā komiteja, par kuŗas pr-di ievēlēts poļu pārstāvis. Centrālā komiteja ar franču militārām iestādēm kārtos ārzemnieku darba u. c. jautājumus. Foralbergā privāti dzīvojošie latvieši saņem austriešu kartītes devas. 4 nedēļās pēc tām dabū 7,6 kg maizes, 800 g gaļas, 400 g sviesta, 0,5 kg siera, 0,5 kg barības līdzekļu un 100 g sāls. Franču kaŗaspēkam ienākot, atsevišķās vietās visiem iedzīvotājiem izdalītas lielākas īpašas devas, piem., 6 kg cukura uz personu. Lustenavā dots arī pa 2 kg rīsu un bērniem šokolāde. Līdz oktobŗa sākumam 6 nedēļas no vietas latvieši un pārējo Baltijas valstu pilsoņi Foralbergā un kaimiņprovincē - Tirolē ik nedēļas dabūja arī pa 3,5 kg smagajam Francijas Sarkanā krusta sainītim. Saturā tie bija dažādi: 0,5 kg gaļas konservu vai 4-5 kārbiņas sardīņu, 1 kg sausiņu, caurmērā 100 franču cigarešu, 250 g šokolādes, cukura vai saldumu, 1 kg ļoti saldās marmelādes plāksnītēs, 1-2 kārbiņas saldā kakao pulveŗa, makaroni vai zirnīši, žāvētas saknes u. c. Sainīšus saņēma uz to 100.000 sainīšu rēķina, kuŗus Francijas valdība dāvinājusi Baltijas valstu pilsoņiem no franču kaŗa gūstekņiem sagatavotiem sainīšu krājumiem Ženēvā. Lielo transporta izdevumu dēļ šos sainīšus no Šveices uz Austriju resp. uz Vāciju nav iespējams pārsūtīt, un tāpēc pagaidām apsīkusi to saņemšana avansveidīgi. - Atsevišķos F-gas ciemos (Lustenavā u. c.) tautieši šoruden varēja pirkt no zemniekiem un bija bagātīgi apgādāti augliem. Pietiekami bija arī dārzeņu. - Franču iestādes pret latviešiem, kā ārzemniekiem, izturas ļoti pretimnākoši, bet austrieši ir nelabvēlīgi. Te nav ne mazāko darba un citu nākotnes izredžu, kādēļ latvieši Austriju labprāt atstātu, lai nokļūtu pie saviem tautiešiem Vācijā.

Kaimiņprovincē *Tirolē* mīt arī ap 500 latviešu. Aizvien vēl darbojas Latviešu komiteja *Innsbrukā,* kur to vada inž. A. Kalpiņš. Citās vietās Tirolē, kur dzīvo latvieši, darbojas pa vienam tautiešu pārstāvim, kas sazinās ar franču okupācijas iestādēm. Lielajā ārzemnieku nometnē *Landekā* (starp Feldkirchu un Innsbruku) no 5.000 iemītniekiem apm. 150 ir latvieši. Te sava Latviešu komiteja zv. adv. Aivara vadībā. Oktobŗa sākumā iznācis nometnes latviešu laikraksts „Burtnieks“, ko rediģē Jānis Burkevics.

Par latviešiem Foralbergā un Tirolē iespējamību robežās gādā Latvijas pastāvīgais delegāts pie Tautu Savienības Ženēvā Jūlijs Feldmanis un Latvijas ģenerālkonsuls Bernā J. Kļaviņš-Jelanskis. Tautiešiem tagad ir kā komiteju izsniegti sertifikāti, tā arī Latvijas ārzemju pases.

Jānis Rudzītis

Latvieši Zviedrijā

Pēc līdz šim saņemtās informācijas, latviešu Zviedrijā ir ap 6000. Tas nav daudz, ja zinām, ka Vācijā vienā pašā Lībekā mūsu tautiešu pašlaik ir ap 5500. Totiesu Zviedrijas grupa var lepoties ar kvalitātīvo sastāvu. Viņu vidū ir pazīstami politiski darbinieki, daudz mākslinieku, zinātnieki, studenti, valsts, pašvaldību un sabiedrības darbinieki, garīdznieki utt. Zviedrijā nokļuvuši, protams, arī strādnieki, amatnieki, zemnieki, zvejnieki, jūrnieki, bet kopskaitā procentuāli tie ne tuvu nav tādā vairumā, kā Vācijas latviešos. Nelielā skaitā Zviedrijā internējušies leģionāri.

Zviedrijas latvieši neieradās kaŗa izpostītā zemē, bet neitrālā valstī, kuŗas dzīve maz ko atšķīrās no miera laika apstākļiem. Ja arī pirmās nepieciešamības preču tirdzniecībā bija ierobežojumi, tad visumā Zviedrijas veikalu skatlogi rādīja visu, ko vien sirds vēlas. Arī pajumtes atrašana ar civīlizētam cilvēkam pierastu komfortu Zviedrijā nebija un nav skaista pasaka, bet reāli iespējama. Tikai — kā to visu iegūt? Vienkārši — ar zviedru kronām. Bet zviedru kronu mūsu tautiešiem bija gaužām maz. Atcerēsimies, ka Latvijā pag. gadā viena krona melnajā biržā maksāja jau ne mazāk kā 10 marku. Tas nozīmē, ka par 1000 markām varēja iegūt tikai 100 kronu, un ar tām Zviedrijas apstākļos pat vienam cilvēkam iespējams iztikt tikai nepilnu mēnesi. Kādā no Zviedrijas nākušā vēstulē lasāmi raksturīgi vārdi, ka neesot naudas, ar ko izpirkt visas mēneša devas. Saprotams tas tā, ka šīs devas ir lielas, naudas maz, un Zviedrijas dzīves dārdzība ļoti augsta. No otras puses: zviedriem nebija ne mazākās intereses mitināt bezdarbībā tūkstošiem svešlautiešu. Šādā situācijā drīz vien sekoja nepieciešamība iekļauties darbā. Bet darba jautājums latviešu bēgļiem Zviedrijā bija visgrūtākā problēma, kuŗas atrisināšanu kavēja vienkāršais fakts, ka tikai retais no viņiem prata zviedru valodu. Līdz ar to zuda iespēja atrast savai profesijai piemērotu darbu. Protams, nebija šai ziņā bez nozīmes arī Zviedrijas darba likumi, kas novērš svešu konkurenci pašu ļaudīm. Oficiāli gan darba tiesību un pienākumu ziņā latvieši pielīdzināti zviedriem, bet praktiski šī zviedru iestāžu labvēlība ne vienmēr reālizējas. Tā kādā vēstulē no Zviedrijas lasāms, ka ārstiem veicoties ne seviški. Turpretī labi ejot inženieŗiem, architektiem un līdzīgām profesijām. Pašlaik tad nu stāvoklis visumā ir šāds: daļa inteliģences, visvairāk mūsu zinātnieki, ir tā saucamos archīva darbos, resp. strādā pie attiecīgiem zviedru profesoriem, pelnīdami ap 350 kronu mēnesī. Ar šo summu varot izdzīvot 1—2 cilvēki. Ja pieņemam, ka „archīvnieku“ darba un dzīves apstākļi nokārtojušies iespējami labi, tad tam pretī jāmin daži nožēlojami fakti. Piemēram, Veronika Strēlerte, latviešu jaunās paaudzes ievērojamākā dzejniece, sieviete ar pirmklasīgu gara kultūru un ļoti plašām zināšanām, strādā par trauku mazgātāju restorānā. Jāpaskaidro, ka trauku mazgātāju jeb „diskāru“ profesija ir viena no parastākajām, kas saistījusi pilsētās dzīvojošos Zviedrijas latviešus. Šādā darbā no pazīstamām personām ir arī dzejniece Ingrīda Vīksna un grāmatu apgāda „Zelta Ābele“ īpašnieks Mikelis Gopers. Dzejnieks Andrejs Johansons atradis darbu dārzniecībā, Lija Kronberga strādā fabrikā. Liela daļa Zviedrijas latviešu, īpaši vīrieši nodarbināti lauk-

TRIMDĀ

BAVĀRIJAS LATVIEŠU VĒSTNEŠA LITERĀRS PIELIKUMS
LITERARY SUPPLEMENT OF THE LATVIAN NEWS BULLETIN IN BAVARIA

2 1945. g. 20. oktobrī Minchenē

Arveds Švābe

Oktāvas upei

Panta rei. - Herakleits.

Tev sava veida nav, to gultne dod un ņem un rada:
Te šaurā aizā lenc un liek tev tūkstoš drumslās lūzt,
Te gremdē klusos atvaros, lai soli nepiekūst, -
Tu pati nezini, kas tavas gaitas nīcām vada
Šai trakā skrējienā caur Dieva laiku, kam nav gada;
Tu vienmēr esi tā, kas esi: sveši pali plūst
Un plok. Tik dzidrie avoti ne mūžam neizžūst,
Kaut arī škiet, ka sevi sausu izsmelsi no bada.

Tev sava veida nav, bet spožu spoguli mums dodi,
Kur savu seju katrs skatīt var: vai meža zvērs,
Par zvēru ļaunāks necilvēks, vai putnu dziesmās bērzs, -
Tās tikai ēnas vien, ko uzņemi, bet nenosodi.
Lai celš cik grūts, lai staigni krasti, asi plieņu grodi,
Lai vētra grīstīm kuł, lai baiga nakts vai vakars sērs, -
Tu spītēdama tālāk riti, kamēr pilns būs mērs,
Kas nolikts tev, un jūŕas parveidībā mieru rodi.

Šai trakā skrējienā pret likteni es tevī veŕos
Kā sava gara īstenieka, ko man devis Dievs.
Lai celš cik grūts, lai kāja klūp, ik mirkli mainoties,
Un gadiem ilgi sūrā bēdu pirtī viens pats peŕos, -
Kad tevi ieraugu, es gudros zelta svaros sveŕos:
Tu vari būt kā upe, tikai vienmēr īsts paties',
Tad dzīves lełłu spēle tev kā ēnas gaŕām ies
Un saldi dūks ar pavasaŕa bitēm pērnos peros.

Knuts Lesiņš

Janka Mūzikants

Romāna fragments

Rīta saule tikko bija paguvusi švīkot zeltsarkanām strēlēm tumšo ezeru un iemirdzināt košā spilgtumā vasarīgo ainavu, kad no mājām kalna galā sāka plūst ārā kāzinieki. Istabā vēl čīkstēja plēšenes un noskaņojušās vijoles. Prāvs jauniešu bars, jokodamies un vaikstīdamies, stāvēja ap durvīm un kaut ko gaidīja.

„Janka! Kur paliek Janka? Vai tas velns nāks vai nenāks?" saukāja nepacietīgas balsis. Slaida, glīta jaunava, melnsarkanu zīda lakatu ap pleciem, nostājusies uz sliekšņa kopā ar patuklu, neizskatīgāku draudzeni, smaidot pavērās atpakał durvīs. Tā bija Saltupu Mare - pagastvecākā meita. Viņas mājas bija tepat iepretīm ezera līcī. Uz turieni jaunieši bija nolēmuši pārcelties, lai mājinieki tiktu mazliet pie miera. Bet jaunekłīgais kodols, uzņēmības un drosmes pilns, gatavojās starplaikā izdzīŕot otru māju. Varbūt pagastvecākam tas ne visai patika, bet meita bija aicinājusi, un viņam atlika tikai rādīt viesmīlīgu ģīmi. Viņš stāvēja kopā ar rakstvedi Sniedzi, abi mazliet nomałus. Sniedze - izstīdzējis, nopietnu seju - smēķēja un acīmredzot bija sadūdzis.

„Tas Janka pārāk lūdzams! Nu jau kłūst par traku!"

„Iesim ar!" vecākais izšķīrās. „Kamēr tie sanāks, būsim jau mājās. Tikām palūkosim, kādas pudeles jāliek galdā. Au, Mare, mēs ejam!" viņš uzsauca meitai, kas netaisījās sekot, bet pamāja tikai ar roku, brītiņu cieši, bez seviškas laipnības uzlūkojusi Sniedzi.

„Es to Janku dabūšu!" iespiedzās mazs, jōcīgs jauneklis, rāpdamies istabā pa logu. Kāds cits viņam piepalīdzēja, jo viņa uzņēmība škita lielāka nekā patlabanējās kermeņa spējas. Tūlīt pēc tam plēšenes iedziedājās skałāk, gar durvīm stāvošie pašķīrās, un Marei blakus parādījās gaidītais - Janka Mūzikants, kā viņu bija ierasts dēvēt. Vispirms kłuva redzamas lielas plēšenes, tad braši atmaukta naģene un divas lielisku zobu rindas. Janka smaidīja savu ierasto smaidu - tik plašu, laipnu, pałāvīgu un uzmudinošu, ka tā pietika visiem. Visa viņa melni iedegušā seja ar prāvu, draiski izliektu degunu, dzīlē spīdīgām, mazliet viltīgām, brūnām acīm bija viens vienīgs smaids. Tā viņš stāvēja, plēšenes čīgādams, aizpildīdams durvis ir platumā, ir augstumā, paskatā varens, īsts pirmatnīgas līksmes iemiesojums. Ir nedomādams aizbildināties, ka licis pārējiem gaidīt, viņš tikai pārstāja spēlēt un samazināja savu smaidu, pagriezdams galvu pret Mari. Ar vienkāršu, brīvu rokas kustību, sarausis augšā viņas lakata stūri, kas bija noslīdējis no pleca, devās tālāk. Aiz viņa pa durvīm steidzīgi izsprūda daži jaunieši ar vijolēm un ģitārām.

Kad jauniešu un mūzikantu pulciņš bija izgājis pa vārtiem, Janka noslaistīja platos plecus un varenā vēzienā iedūcināja plēšenes, pats dziedādams līdzi mazliet raupjā, bet noturīgā un līdzenā tenorā: „Čigāni Šreinbušā svinēja kāzas Dzim-dzirim-dzim-dzirim-dzim-dzirim-dzim... Skanēja vijoles, tamburīns, tamburīns - Kristīne Marciņkēvič dancot gāja..."

Puiši dziedāja līdzi, soli kłuva naskāki, augumi atsperīgāki. Suņi atsaucās skałām rejām, govis ganībās pacēla galvas un izbrīnā māva. Tas bija varens gājiens! Iejā no kalna mirdzošajam ezeram un saulei pretim. Un kad Janka izpleta lielās rokas, lai iedotu jaunu elpu plēšenēm, atcirta mazliet atpakał galvu un izgrūda kreiso plecu uz priekšu, tad likās, tūlīt, tūlīt sakustēsies załie pakalni, caurspīdīgās bērzu birzis, rudpelēkie akmeņi, sīkie alkšņu un paeglīšu puduri cełmalā, sagriezīsies trakā taktī - un pajuks viens jaukās Dieva pasaules labi noveidojies stūrītis.

Tāds bija Janka Mūzikants!

Bet tā bija tikai viena Jankas būtes puse. Viņam bija vēl citas īpašības, kas kalēja Verbēna pieņemto bāreni izcēla citu novada puišu vidū: vērīga galva un veiklas rokas. Veco kalēju viņš drīzi vien pārspēja amata prasmē un pamazām izvērtās par mechaniki. Verbēna kalve kłuva daudzināta darbnīca, sacenzdamās ar tuvējās pilsētiņas uzņēmumiem šai nozarē. Tad kalējs - kā pats teica - taisīja lielo griezienu, aizņēmās naudu: iegādājās kułammašīnu un vilcēju traktoru. Janka braukāja apkārt, būdams gaidīts un ieredzēts nevien savas amata izdarības, bet arī jautrās dabas un mūzicēšanas dēł, kuŕai bija nodevies no bērna kājas, sākot ar kemmi, mutes plēšenēm, ģitāri, balalaiku, cīteri, klarneti, vijoli, beidzot palikdams pie lielajām, nesen iegādātām modernām plēšenēm kā pie iespaidīgākā instrumenta. Apkūlību noslēgumi izvērtās varenos svētkos. Ap Janku sāka pulcēties citi mūzikas mīłotāji, kam tikās staigāt no mājas uz māju, paknakstīties ar meitiešiem, iedzert un ieēst. Tā pamazām nodibinājās kaut kas līdzīgs celojošam orkestrim, bez kuŕa vairs nevarēja iztikt nevienos lielākos godos un pagasta sarīkojumos.

Sāka zīlēt, kuŕu saimniekmeitu viņš precēšot. Taču Jankas sirds likās pārāk plaša, un savu smaidu viņš veltīja visiem. Tikai pēdējā laikā valodas viņu minēja kopā ar pagastvecākā meitu Mari, sagādājot lielas rūpes kā tēvam, tā rakstvedim Sniedzem, kas bija turīga kaimiņu pagasta saimnieka jaunākais dēls, pāris gadus apmeklējis ģimnaziju, ne seviški apdāvināts, vecāks un nopietnāks par Janku.

Tai rītā, kad Janka vadīja līksmo gājienu uz pagastvecākā mājām, divi vīri nolēma aplauzt Jankam ragus.

Divātā ar vecāko sēdot, rakstvedis atklāja savu plānu. Pagasts esot nomalš un kultūras ziņā atpalicis, jaunieši tikai dejojot un dzeŕot, pie kā Janka esot krietnu tiesu vainīgs. Vajadzētu noorganizēt kādu priekšlasījumu ciklu, koncertu, kino izrādi vai ko līdzīgu. Vecais pamatskolas pārzinis arī guļot uz ausīm. No tā neko nevarēšot sagaidīt, jārīkojoties pašiem!

„Bet kā tad īsteni?“ vecākais jautāja. „Nu, piemēram, to pašu konzertu! Ar īstiem māksliniekiem, kārtīgu mūziku!“

Rakstvedis piekērās šai idejai, jo tā varētu ķert Janku visvārīgākā vietā.

„Kā to sadabūt?“ vecākais atkal plātīja rokas. „Braukt uz Rīgu? Pie kā griezties?.. Bet paga, paga!“ Viņam iešāvās prātā attāls rada gabals, kas strādāja kādā Rīgas teātrī par grāmatveža palīgu.

„Lieliski! Rakstiet tūlīt!“ Sniedze uzkurināja veco.

Kamēr Janka čīgāja plēšenes, uz Rīgu gāja dīvaina, bet nozīmīga vēstule. To izlasījis, vecākā radinieks nobrīnījās, nosmīnēja un steidzās atbildēt:

„Tev būs jāņem viena dziedātāja, vijolnieks un pavadītājs. Tas ir mazākais un lētākais sastāvs.“

„Kāda velna tas pavadītājs!? vecākais sprieda. „Jocīga gan tā mākslinieku tauta! Vai mēs kādi sumpurņi? Īpašs pavadītājs viņiem vajadzīgs! Cik te līdz dzelzceļam!“

„Esmu uz mieru,“ viņš rakstīja, „tikai pavadītāja mums nevajaga. Paši sameklēsim labu labo!“

Taču ar to sarakstīšanās nebeidzās. Rīgas mākslinieki bija tā iecirtušies uz savu pavadītāju, ka gandrīz viss koncerts pajuka.

Vecākais nopūtās un piekrita. Lai braucot ar' tas pavadītājs!

Koncertu nolika pēc divām nedēļām pagastnamā. Parādījās rakstveža zīmēti plakati (afišas likās par dārgu!) un satrauca prātus. Sniedze staigāja, noslēpumaini smīnēdams, un nepalaida garām nevienu izdevību, lai aplinkus ieminētos, ka tas viņa izdomājums. Notikšot kārtīgs koncerts, gar kuru Jankam šoreiz nebūšot nekādas daļas. Valodas aizgāja arī līdz Jankam, bet viņš nelaunojās. Tāds koncerts esot laba lieta, pats labprāt paklausīšoties.

Mākslinieki atbrauca: skaista jaunkundze un divi pastīdzējuši jaunekļi - konservātoristi. Viņus novietoja pagastvecākā mājās, paklusām pamatīgi apskatīja, vēl pamatīgāk paēdināja; piedāvāja pat šnabi, bet tie atteicās, jo pirms koncerta nevarot. Rakstvedis nozīmīgi pamirkšķināja vecākam ar acīm. Tas atmāja ar galvu, pats iedzēra un nokrekšķinājās:

„Jā, te nu mums ir gods uzņemt īstus māksliniekus, mūsu mūzikanti allaž tā piedzeŕas, ka...“

„Tie jau arī nerīko koncertu, tēt!“ Mare atvairīja nepatīkamo tematu. Abi jaunieši sasmaidījās.

„Bet kuŕš no jums tas pavadītājs?“ maltītes beigās vecākais prasīja.

„Māriņa kungs!“ dziedātāja pasteidzās atbildēt, pamādama galvu uz vienu no jaunekļiem, pabālu smailu seju.

„Starp citu, vajadzētu iet apskatīt zāli,“ tas atsaucās, „drusku pamēģināt jūsu instrumentu, kā skan.“

„Hm...“ Kas ar to instrumentu bija domāts, vecākais ņurcīja pieri. „Skan labi!“ viņš beidzot pārliecinoši teica.

Visi cēlās no galda un devās uz pusstundas gājiena attālo pagastnamu. Tur jau pulcējās ziņkārīgie. Arī Janka stāvēja nomaļu, uz velosipeda atmeties, un pētīja nācējus. Tā tad tie bija mākslinieki, konservātoristi, kā viņš bija dzirdējis.

Janka sveicināja. Dziedātāja lēnām pacēla savas tumšās, lielās skropstas. - Velns tavu acu! - Janka sprieda, pētīdams viņas maigo, nelielās sejas profilu, kopto, baltsamtaino ādu. Viņa nolieca galvu un pagāja garām; mīksti nošalca drānas, un kā no tāles smaržoja pēc vijolītēm. - Tā bija būtne no citas pasaules... Jau viņas gaita to liecināja: kā viņa uzgāja pa mazajām kāpnēm un, uz lieveņa apstājoties, atmeta melnās matu cirtas.

„Nekas, zāle diezgan pieklājīga,“ teica Māriņš, pārbaudīdams čīkstošo dēlu paaugstinājumu „Kur klavieres?.. Vai nav vēl atvestas?“

„Klavieres! Kam jums klavieres?“ vecākais atvaicāja, nobraucīdams ausi un jauzdams ko nelabu.

Bālais jauneklis kļuva vēl bālāks. Viņš klusēja; vienā mirklī viņam viss bija skaidrs! Tad viņš jocīgi saviebās un palaida īsu smējienu, kuŕā bija paslēpta arī laba tiesa īgnuma: „Pagājušo reizi man bija tādas, kuŕām taustiņi aiz piebrieduma necēlās, tagad nav nemaz! Mēs progresējam!“

Vijolnieks vīpsnāja. Dziedātāja uzņēma lietiški. Viņa griezās pie rakstveža:

„Klavieres jūs esat aizmirsuši. Bet bez tām nevaram. Vēl divas stundas laika: varbūt tuvumā var sameklēt?“

„Sniedzes kungs!“ vecākais centās novelt vainu uz rakstvedi. „Kā tad jūs nepadomājāt?“

„Es, es...“ Sniedze stomījās. “Jūs taču Saltupa kungs sarakstījāties, ar savu radinieku!“

„Jā, bet jums jāzina! - Varbūt no skolotāja?“

„Divpadsmit kilometru... Un vai tas dos?“

„Hm...“ vecākais apsvēra. Skolotājam viņi nebija padoma prasījuši - tas nu gan būtu izsmiekls! „Mīlā jaunkundz! Vai tad tiešām nevar kaut kā - jūs taču dziedat...“

„Nē!“ viņa cieti noteica. “Tā būtu tikai tāda jokošanās. Programmu nevaram izpildīt!“

„Na! programma!“ vijolnieks, kā mēdīdams, izbāza mēles galiņu. “Tam nebūtu nozīmes!“ Viņš bija rūdīts haltūrists un ieradis mainīt numurus pēc publikas noskaņojuma.

Vecākais piekērās viņam kā glābējam. „Jā, Dievs ar viņu, ar to programmu! Jūs tikai spēlējiet, gan būs labi!“

Pianists sausi iesmējās, it kā kaut kur plēstu skalus: „Tā! Es nu varētu braukt mierīgi mājās! - Divpadsmit kilometru, jūs sakāt? Divas stundas turp, trīs atpakaļ... Tad mēs beigsim uz rīta pusi un vēl nokavēsim vilcienu. Man pirmdien noteikti jābūt Rīgā!“

Dziedātāja bija nikna. „Vai tad tiešām te tuvumā nav kādas vecas grabažas?.. Harmoniums!“

„Ermoņikas vismaz!“ Māriņš viņai iekrita valodā.

„Ir! Tās gan ir!.. Kur tas Janka palika? Sniedzes kungs... Nu - es pats!“ viņš atmeta ar roku, redzēdams rakstveža salto, viebienā iestingušo seju, un izskrēja ārā.

„Saltupa kungs! Nevajaga! - Tur jau nekas neiznāks! Es tikai jokoju!“ Māriņš sauca nopakaļ, bet vecākais jau bija prom. Rakstvedis neapmierināti noraustīja plecus un raudzījās pa logu. Pagāja labs laiks.

„Ko tad nolēmjam? Brauksim mājās?“ Māriņš prasīja.

Vijolnieks bija paguvis izņemt no kastes savu instrumentu, skaņoja un strinkškināja.

„Paklau, Lija!“ viņš pievērsās dziedātājai; tad piegāja tuvāk un runāja pusčukstus, lai Sniedze nesaprastu. „Nav jau galu galā tik traki. Nodziedi kaut ko, kādu tautas dziesmu! Es piespēlēšu klāt... Ko viņiem daudz vajaga? Rīgas māksliniekus viņi grib! Tādi mēs esam! Par pārējo - kā viņi rīkojuši, tā lai iznāk! Citādi atteiksies mums maksāt honorāru. Man nauda dikti vajadzīga. Tev tā ar' nemētājas uz ielas. Pagrabināsim kaut ko - un cauri! Kas mums daļas! Otrreiz jau te līdz mūža beigām diezin vai atbrauksim!“

Lija klusēja, pārdomāja un sāka šķirstīt notis. Vijolnieks spēlēja savus gabalus, apsvērdams, kuŕos varētu mierīgāku sirdi iztikt bez pavadījuma.

Pēc labas pusstundas atgriezās Saltups, stumdams pa priekšu Janku ar plēšenēm. Lija uzmanīgi noraudzījās smuidrajā puisī, it kā mēģinādama atcerēties, kur to jau redzējusi. “Vai tad jūs tur pirmīt jau nestāvējāt?“

„Kā tad!“ vecākais atbildēja viņa vietā,“ bet ermoņikas bija aizmirsis mājās, bija jābrauc pakaļ!“

„Nebija vis aizmirsušās!“ Janka pēkšņi ietiepās. „Es nebiju braucis spēlēt!“ Viņš smaidīja savu ierasto lielo smaidu, kas Lijai patika.

Vijolnieks kļuva pavisam līksms. Viņš jauta jokus un bija gatavs palīdzēt. „Nu ko! Jūs jau laikam mūzikants, kā nākas! Sarausim!“ Viņš uzsāka pazīstamu polku. Janka paklabināja plēšenes un piespēlēja.

„Nē! Šitas mums iet vareni! Tikai drusku klusāk... Tagad ko citu. Bet nespēlējiet meldiņu, man tik to apakšu vajaga. “Viņš uzmeta Jankam pārbaudītāju skatienu, sākdams Brāmsa valsi. Janka neapmulsa un turpināja piespēlēt. Vijolnieks bija drusku pārsteigts. „Nē - tiešām! Mēs vēl kaut ko sagudrosim. Jums ir iekšā! Žēl tikai, ka tas instruments tāds pagaudens... Lija, pamēģini tu arī!“

Dziedātāja pārcilāja notis un nolika Jankam kaut ko priekšā. Janka samulsis pablīnēja kā gailis uz nepazīstamu graudu.

Vijolnieks smaidīja. “Ar notīm draugam laikam ne visai! Paņemi kaut ko bez modulācijām!“

„Jā, es tāpat!“ Janka ņurdēja.

Lija paklusām dziedāja, Janka vilka līdzi. Tas bija ilgs un dīvains mēģinājums. Nomanījuši, ka Jankam sokas, mākslinieki vairs nebija tik pietiecīgi, sāka viņu apstādināt, lika ievērot pauzes. Vijolnieks nostrinkšķināja viņam priekšā vajadzīgo akordu, ja Janka uz savu roku bija pieskaņojis kādu citu, un lika to atkārtot. Tas bija grūts pārbaudījums viņa dzirdei un atmiņai. Janka bija piesarcis un nosvīdis. Arī koncertanti saprata, ka prasa no lauku puiša gandrīz neiespējamo, bet - paši ieinteresēti - neatlaidās. Daža lieta gāja labi, tautas dziesmas pavisam jauki. Viņi pat sastādīja programmu, sazīmēja numurus. Vecākais, priecīgi sasarcis, sēdēja nomaļus un reizēm kratīja galvu līdzi taktī. Sniedze - pelēks, nikns - drīz izgāja ārā un vairs nerādījās līdz pašam vakaram.

Publika pamazām ieradās. Kad pagastnams dobji murdēja no dažādu balsu jūkła, nolēma sākt koncertu. Pagasta vecākais izgāja zālei cauri, vezdams aiz sevis māksliniekus. Dziedātāja bija melnā, zeltītiem izšuvumiem rotātā kleitā, skaista un nopietna, tikai pie paaugstinājuma apveltīdama klausītājus ar vēlīgu smaidu. Vijolnieks sołoja braši un iznesīgi savā melnajā frakā, ar vijoli padusē; viņam mazliet nopakał Janka ar plēšenēm, par visiem garāks, spīdīgos zābakos, bet arī neparasti nopietns. Zālē sākumā iestājās pilnīgs klusums, visi pagriezās uz ienācējiem, bet, Janku pamanot, kaktos cēlās briedīga murmināšana. „Tas taču Janka! Ko tas te meklē? Redz' nu, kā bez Jankas neiztiks!“

Publika bija sajūsmā. Meitieši kniebа viens otram sānos, sabāza galvas kopā, smējās un spiedza.

Numurs sekoja numuram. Smagu lietu tveršanai ieradušās delnas sitās kopā kā koka klabatas, spalgi un dimdīgi. Vijolnieks pilnam izmantoja klausītāju noskaņojumu, strinkškinādams un raudams łociņu, kā nekad Rīgā nebija atłāvies to darīt. Sākumā Janka tikai bikli turējās līdzi, bet pamazām iesvila un rāva vaļā kā dažđien kāzās. Dziedātāja bija atturīgāka un centās saglābt koncerta stilu. Tas bija pretstats, kas savukārt jauki izcēlās. Janku viņa turēja stingri grožos, pat atłaudamās klusināšanas nolūkos piedurties pāris reizes pie viņa pleca. Tikai beigās pāris tautas dziesmās viņa parādīja, ka balsī slēpās arī dzirkstīga kaisme, un tā, gudri kāpinājumu iedalīdama, panāca vislielāko iespaidu. Par vijolnieku un Janku priecājās - viņu apbrīnoja.

Koncerts bija izdevies! Tika aplaudēts, vēl un vēl. Mākslinieki klanījās un smaidīja, Janka arī smaidīja aizmugurē, bet neklanījās. Tad dziedātāja izvilka viņu priekšpusē, sniedzot pateicībā roku, ko Janka stingri paspieda; matu cirtas vien noslaistījās gaisā, noklaudzēja un nospīdēja zābaki, bet dziedātāja drusku samiedza acis: viņai sāpēja pirksti.

Pēc koncerta vecākais ielūdza māksliniekus vakariņās. Janka grasījās pazust, bet Lija notvēra viņu aiz piedurknes: „Kur tad jūs? Vai nenāksit līdzi?“ un uzmeta vecākam taujātāju skatu.

„Kā tad! Janka, nāc pie mums!“ vecākais atģidās.

Tā Janka iekłuva tovakar pagasta vecākā mājās. Viņam gan gribēja piebīdīt krēslu kaut kur nomałus, bet vijolnieks pamāja ar galvu un nosēdināja starp sevi un Liju. Vecākais sēdēja no viņas pa kreisi. Sarunas sākumā nevedās, kamēr pašu łaudis iedzēra un kłuva runīgāki. Omulība pieauga. Tikai trīs cilvēki nejutās īsti labi: Sniedze, kas ātri atvadījās, jo sāpot galva un esot vēl šis tas strādājams; Māriņš, kas pat nebija dabūjis uzvilkt fraku, ātri ieskurba un, miklās acis truli blisinādams, snaudułoja, tā ir neatspēkodams vecākā uzskatus, ka pavadītājs no Rīgas nebija vajadzīgs; trešā bija Mare, kas reizēm paslepšus vērīgiem skatieniem pētīja dziedātāju.

Iesilušie viesi gribēja uzvilkt pa dziesmai, liekot Jankam spēlēt plēšenes. Tagad viņš nebija ar māksliniekiem saistīts: łāva brīvu vału pirkstiem un balsij. Lija smaidīja, iesānis viņu vērodama.

„Jums gluži laba balss! Bet tā man nevajadzēja teikt - jūs jau te, kā redzu, tiekat pietiekami lutināts.“

„Jā ... kad citi grib priecāties. Bet jūs jau nepriecājaties, jūs tikai smejaties!“

Lija sarauca uzacis. „Tā! Vai tas nav tas pats?“

„Kā kuŕo reizi ... Var smieties tāpat, bez prieka -“

„Un jūs domājat, ka smejos aiz bēdām, jeb varbūt jūs izsmeju?“

Janka samulsa un nodūra galvu.

„Nē, es nemaz jūs neizsmeju. Man gluži labi patīk jūsu spēlēšana un dziedāšana. Tanī ir kaut kas łoti īsts, kaut gan, protams, tā nav īsta mūzika.“

„Es lāgā nesaprotu ...“

„Īsts esat jūs pats, jūsu mūzicēšanas prieks, bet īsta mūzika - tā jums būtu jāmācās.“

„Vai notis?“

„Pareizi, notis, drusku klavieres spēlēt, teoriju, pēc notīm dziedāt ... Bet tas ir grūti un gaŕlaicīgi, seviški pieaugušam. Bez tam, jums jau arī tā nevajaga: kā dzirdēju, jums esot savs amats, jūs esot mechanikis.“

Janka iesmējās: „No tā ar' var samesties gaŕš laiks! Es pirmīt nācu uz koncertu un gribēju dzirdēt īstu mūziku, bet pats to izjaucu -“

„Taisni jūs koncertu izglābāt. Diezin, kā mums būtu gājis divatā - ar vijoli. Nezinu, vai łaudis būtu tā priecājušies. Bet koncerts bija viņu dēł. Viņi neaizgāja vīlušies. Tas ir galvenais!“

„Tad jau iznāk, ka koncerti ir tikai łaužu dēł. Bet jums pašai? ..“

Lija pamatīgi vēroja viņa seju, pārdomādama, ko viņš varētu saprast, ko nē. „Man pašai? - Honorārs!“ viņa iesmējās. „Bet starp koncertiem un koncertiem ir liela starpība. Vai jūs kādreiz iebraucat Rīgā?“

„Reti iznāk.“

„Nu, ja iznāk, tad aizejiet uz kādu koncertu!“

“Vai jūs tur uzstājaties?“

„Reti!“ viņa atmēdīja. „Esmu vēl konservātoriste, ne slavena mākslniece.“

„Tomēr - man dikti gribētos jūs dzirdēt, tā īsti - ar klavierēm.“

„Es uzstājos audzekņu vakaros. To jums būs grūti iepriekš uzzināt. Bet, ja gadāties Rīgā ...“ viņa drusku vilcinājās, „varat mani apciemot.“

„Kur?“ Janka dzīvi atsaucās.

Lija izņēma no somas mazu piezīmju grāmatiņu, izplēsa lapiņu un uzrakstīja adresi. Janka to rūpīgi noglabāja kabatā. Viņš nemaz neievēroja, cik cieši Mare galda otrā pusē nolūkojās viņa pirkstu kustībās, lapiņu salokot un noglabājot. Bet Mare savukārt nemanīja, kā viņu šai brīdī novēroja dziedātāja. Lija uz reizi saprata otras sievietes izjūtas, nosmīnēja sevī un nolēma Janku drusku stingrāk pieturēt savā tuvumā.

Omulība arvien kāpinājās. Māksliniekus uzmanīja, apgādāja ar ēdamo un dzeŕamo, bet łaudis uzjautrinājās paši, izklīda pa istabām, nogrima sarunās.

„Te briesmīgi sapīpots! Iesim uz kādu mierīgāku vietu ...“ Lija vedināja Janku. Bet citās istabās nebija labāk. Dziedātāja smaidīja un jocīgi vieba degunu.

„Varbūt dārzā?“

„Dārzā? .. Hm ...“ Vai tikai tas puisis neiedomājās ar viņu tāpat parīkoties, kā ar vietējiem meitiešiem? “Vai tur nebūs par vēsu?“ Jankas sejā nebija nekā aizdomīga. Viņš bija kłuvis mazrunīgs, it kā nodarbotos gar kādu neatlaidīgu domu. Tas nebija łabi - Lija sprieda - Jankam vajadzētu domāt par viņu!

“Vakars ir silts,“ Janka vienkārši teica.

„Pameklējiet priekšnamā manu mēteli!“ Viņa izgāja uz lieveņa kāpnēm, vērodama zvaigžņu piedzirkstītās rudens debesis. Pliedeŕi maigi žūžoja vējā.

Viņi devās pa taciņu starp jāņoglājiem ābełu dārzā.

„Cik te labi un mierīgi,“ Lija mēģināja atjaunot sarunu, „bet jūs jau to nemanāt, esat pārāk pieraduši.“

„No tā miera kādreiz ceļas liels nemiers,“ Janka klusi novilka.

„Jūs visu laiku kaut ko sevī domājat!“ Lija gražīgi paņēma viņa elkoni.

Janka pēkšņi atžirga no viņas laipnības un omulības. Pasmaidīja savu vislielāko smaidu. „Nezinu, vai jums tas patiks ... nav nekas prātīgs!“

„Jā? Tad nestāstiet ar!“

Janka juta, ka tiek pārprasts. „Es domāju ... ja jūs te vēl kādreiz atbrauktu ... Vai tas ilgi iet - iemācīties notis un spēlēt klavieres?“

„To jūs domājiet!“ tagad viņa jutās vīlusies. „Diezgan ilgi ... Ja grib tā, lai varētu pavadīt, tad łoti ilgi!“

“Uz citiem instrumentiem man iet ātri ...“

„Kādus tad jūs vēl spēlējat?“

„Kādi pagadās - vijoli, ragu, ģitāri!“

Lijai izspurdza smiekli: „Tas ir par daudz! Pat ragu! - Vajaga mācīties vienu, tad tikai var kaut ko sasniegt. Vai te ābolu nav?“ viņa paraudzījās tukšajos zaros.

„Jūs gribat? - Tad jāpaiet tur, kur vēl ir dzeltānie.“

„Cik jūs te visu labi zināt!“ viņa nozīmīgi piebilda, sekodama Jankam caur ērkšķenājiem. Laikam ar Mari tā lieta nebija pa jokam!

„Manā pusē nav dārza, kuŕa nepazīstu!“ Janka apgalvoja, sapurinādams ābeli un savākdams trīs, četrus ābolus.

„Tur vēl viens!“ viņa rādīja, un abi noliecās reizē. Viņas mati zīdaini noplīvoja pār Jankas seju. Savā centībā Janka liecoties viņu drusku pagrūda, viņa paklupa. Drusku aizelsušies, viņi piecēlās, un šā gadījuma vaininieks ābols, tā ir palika gułam.

Lija pirmā atguvās. Tas puisis vēl varētu nezin ko par viņu domāt. Viņa grasījās mājup. „Nemeklēsim vairāk ābolu! Labāk runāsim par mūziku - tas tomēr bija prātīgāk.“

„Tagad es vairs lāgā nevaru ...“ Janka stomījās.

„Jāvar! ja gribat būt mūzikants!“ viņa knaši sołoja pa celiņu, tā ka Janka tikko spēja sekot; tad pēkšņi palēnināja gaitu: īstenībā vajadzētu piedabūt puisi, lai viņš mēģinātu otrreiz viņu noskūpstīt, bet pēc tam asprātīgi atraidīt. Lai saprot, ka tas tikai tāds joks, nekas vairāk. Bet Janka laikam pats bija nobijies, sekoja viņai bikli un steidzīgi.

Pie lieveņa Lija apstājās. „Ejiet tagad iekšā un apskatieties, ko dara mani kollēgas. Iešu augšistabā pārģērbties un sakārtot mantas. Mums

drīz jābrauc. Atgādiniet viņiem to manā vārdā!"

Janka, vēl joprojām apjucis, metās izpildīt uzdevumu tik ātri, ka izvilināja Lijai pašapmierinātu smaidu.

Pēc stundas mākslinieki aizbrauca, laba ceļa vēlējumu un rokas mājienu pavadīti. Janka stāvēja nomaļus un pētīja, vai nepamanīs Lijas sejā kādu vaibstu, kas būtu domāts tikai viņam - vienam pašam. Bet nesagaidīja. Dziedātāja sniedza viņam roku tāpat kā citiem, īsi un pavirši. Vienīgi Marei viņa veltīja sevišķu laipnību, pateikdamās par jauko uzņemšanu, un pat noglāstīja viņas vaigu. Tas bija viss.

Pagāja dienas, nedēļas. Koncerts, kas bija izvērties par pilnīgu Jankas uzvaru ļaužu acīs, bija atstājis uz viņu pašu pavisam citu iespaidu. Pašam nezinot, Sniedze bija īstais uzvarētājs. Gan pēc kulšanas talkām Janka tāpat vēl čīgāja savas plēšenes, bet ziņģēm it kā pietrūka agrākā spara. Jankas skatienā reizēm pavīdēja savāda izklaidība; viņš raudzījās dejotājiem pāri kādā tumšā kaktā, tad atģidās, noskurinājās, spēlēja ātrāk un dziedāja skaļāk. Bet tas nevilkās ilgi. Viņš drīzi apklusa, lai kādā pārtraukumā nozustu.

Kad beidzās apkūlības, Janka nozuda pavisam: kalējiene stāstīja, ka esot tuvējā pilsētā iestājies pastāvīgā darbā par montieri. Daži atkal melsa pavisam dīvainas lietas: Janka esot pilsētas baznīcā ērģeļu minējs! Tas nu gan varbūt bija goda pilns amats, bet diezin, vai ar to varēja kaut ko nopelnīt? Kad par Janku apjautājās pašam kalējam, tas norūca bārdā, neteikdams ne šo, ne to. Bija skaidrs, ka vecajam Verbēnam bez audžu dēla palīdzības bija grūti iztikt. Dažus mašīnu labojumus viņš mēdza noraidīt, sūtīja saimniekus uz pilsētu, aizbildinādamies ar nevaļu un nespēku. Reizēm gan vēl noteica: „Būtu Janka . . .," bet atmeta ar roku.

Jānis Kadilis

Atmiņas par grāmatām un autoriem

Tas bija 1939. g. novembŗa beidzamajās dienās. Valtera un Rapa apgāds intensīvi gatavojās Ziemsvētku sezonai. Šoreiz mūsu izcilākajam sniegumam vajadzēja būt Edvarta Virzas Straumēniem greznā izdevumā, rotātā ar A. Junkera kokgrebumiem. Ilustrātors bija cītīgi strādājis jau kopš vasaras sākuma. Apciemodams rakstnieka dzimtās mājas, viņš bija tur pagatavojis daudzas skices, pēc tam visu vasaru un arī rudens mēnešos zīmējumus iestrādādams kokā. Nelaimīgā kārtā dažu pirmo attēlu novilkumi rakstniekam nebija lāgā patikuši.

Tas man darīja lielas raizes, jo par grāmatas labu izdošanos jutos personīgi atbildīgs. Biju taču darbā pieaicinājis jaunu mākslinieku, kuŗš sevi vēl nemaz nebija parādījis par grāmatu ilustrātoru. Ja arī ilustrācijas pašas par sevi būtu labas, bet rakstniekam tās tomēr nepatiktu, tad būtu maz prieka, sevišķi vērā ņemot to, ka dzejnieka veselības stāvoklis bija kļuvis visai ļauns un tādēļ būtu bijis ārkārtīgi nepatīkami viņu sarūgtināt.

Biju patlaban saņēmis labu tiesu ilustrāciju novilkumu. Noklājis tās sev priekšā uz galda, ar lielu interesi vēroju un vērtēju, pie kam manī auga patīkamā pārliecība, ka ilustrātora izvēlē tomēr nebūšu maldījies. Tiesa, viens otrs sīkums varēja arī nepatikt, varbūt pati kokgrebuma technika nebija vēl gluži virtuoza, bet viens likās nenoliedzams: te dominēja tas pats elementārais spēks un izteiksmes patoss, kas piemita pašam Virzam, vietām klusināts līdz maigam lirismam, kā dažos ziemas skatos, citur ieaugdams krāšņā mistikā, kā lieliskajā Māras atgriešanās skatā, kur šo senlatvisko dievību, it kā gaismas staru nesta, „gaisa augstumos" pavada visāda dzīvā radība: zivis, putni utt. Pazinu Virzu pietiekami labi, lai zinātu, ka, būdams ļoti subjektīvs, viņš tomēr aizvien bija ļoti taisnīgs vienā lietā - talanta atzīšanā. Un talantību jaunā mākslinieka darbā nevarēja noliegt, tāpat kā pamatīgu iedziļināšanos ilustrējamā vielā. Līdz ar to varēja cerēt, ka dzejnieka ieskats, kas bija cēlies no pirmajiem diezgan paviršiem iespaidiem, grozīsies, un ka tagad, kur radās jau zināms kopskats, ilustrātora sniegums viņu iepriecinās. Biju nogrimis apmēram tamlīdzīgās pārdomās, kad pie manis apgādā ienāca dzejnieks Vilis Cedriņš. Viņš manas domas par ilustrāciju kvalitāti apstiprināja. Nolēmām apciemot slimo dzejnieku, ciema kukulim līdzi paņemot novilkumus.

Edvarts Virza gulēja savā kabinetā uz pašauras kušetes ar seju pret logu. Acīmredzot arī slimības laikā viņš nebija gribējis šķirties no iemīļotajām grāmatām, kas, ap sienām plauktos sarindotas, rāmā nopietnībā noraudzījās dzejniekā. Par mūsu apciemojumu viņš bija visai iepriecināts, un sarunas ieilga, lai gan tas bija pret ārstu noteikto režīmu. Dzejnieks pats tomēr apgalvoja, ka vientulība un drūmas domas viņam esot vēl kaitīgākas.

Līdzi atnestās ilustrācijas dzejnieks apskatīja ļoti rūpīgi un šoreiz, kā jau bijām cerējuši, par tām arī izteicās visai atzinīgi. Dažus novilkumus viņš vēlējās tūliņ paturēt pie sevis.

Drīzi vien pārgājām uz citiem sarunu tematiem. Dzejnieks ar lielu interesi apvaicājās par draugiem un paziņām - citiem rakstniekiem: ko no jauna sarakstījuši, kādi darbi pasākti utt. Īpaši viņš apvaicājās par Jāni Medeni, ar kuŗu gan tai laikā skaitījās naidā (ne jau pirmo reizi!). Stāstījām, ko zinājām, nepiemirzdami arī dažu anekdotu, kas slimnieku uzjautrināja.

Dzejnieks no savas puses mums pastāstīja, ka nesen redzējis baigu sapni: viņam birušas it kā smiltis virsū; šis notikums saistījās ar kādu gandrīz apokaliptisku parādību, kuŗas saturu tomēr neņemos vairs pareizi atstāstīt. Viņš pamodies tādā satraukumā, ka tūliņ, vēlā naktī, zvanījis draugam prof. Arvedam Švābem un teicis, ka laikam gan drīz būšot jāmirst. Iespējams, ka tāds arī bija dzejnieka noskaņojums, jo, kā mākslinieks, viņš bez šaubām stingri paklāvās zemapziņas impulsiem, nojautām un priekšsajūtām, lai gan ārēji nekāds drūms noskaņojums nebija manāms, drīzāk otrādi - dzīvā interese par ārpasauli rādīja nesalauztu dzīvotgribu.

Beidzot, es izmantoju šo gadījumu un lūdzu kādu no dzejnieka jaunākajiem sacerējumiem „Daugavai". Viņš atbildēja, ka esot gan pāris vēl nedrukātu dzejoļu, bet pagaidām vēl tikai uzmetumā. Paņēmis turpat no galda dzeltenos ādas vākos iesietu piezīmju grāmatu, viņš nolasīja mums divus dzejoļus. Pirmais bija sonets, kas sākās ar vārdiem: *„Laiks šovasar vairs neies vecās sliedēs"*, un vēlāk kļuva tik populārs, otrs - skumjā noskaņā ieturētais *„Rudzu lauks"*. Piedāvājāmies abus dzejoļus turpat uz vietas pārrakstīt. Dzejnieks tomēr domāja, ka tas mums nebūšot iespējams. Patiešām, dzejoļi bija uzrakstīti tā, ka nezinātājam salasīt nebija iespējams, sevišķi daudzo svītrojumu un labojumu dēļ. Radās iespaids, ka uzmetumi, kas acīmredzot radušies iedvesmes brīdī, vēlāk daudz pārdomāti un stilistiski nogludināti. Beidzot vienojāmies, ka dzejnieks diktēs un Cedriņš rakstīs. Kad nu abi dzejoļi tādā kārtā bija tīrrakstā gatavi, dzejnieks piebilda, ka sonetam vajadzētu vēl virsraksta. Ieminējos, ka saturam labi atbilstu „Baigā vasara". Dzejniekam tas patika, un šis virsraksts tad arī palika.

„Daugavas" decembŗa numurs par laimi nebija vēl iespiešanā, lai gan jau ielauzts. Abus dzejoļus tūlīt nosūtīju salikšanai. Otrā dienā, tieši kad biju saņēmis korrektūru, man piezvanīja dzejnieks. Tas mani ļoti pārsteidza, jo zināju, ka viņam bija aizliegts atstāt gultu, bet tālrunis atradās priekšnamā, labi patālu no kabineta. Izteicu šinī sakarībā pārmetumu. Dzejnieks atbildēja, ka viņam prāts nebijis mierīgs soneta pēdējās rindas dēļ: varot iznākt mums abiem nepatikšanas. Lai ieliekot labāk vārda „nodevība" vietā „aiziešana". Jāpiezīmē, ka kuriozi pārpratumi ar nepatīkamām sekām tai laikā gadījās viegli, un tādus bijām jau pieredzējuši. Ar izdarīto labojumu dzejoļa pēdējās rindas skanēja:

Jo pārvērtusi ūdens avotus
Par vērmelēm būs aiziešana tava.

Šādā redakcijā sonets iespiests „Daugavas" 1939. g. decembŗa numura pirmajā lappusē. 1943. g. „Zelta Ābeles" izdotajās Ed. Virzas „Pēdejās dzejās" atjaunots pirmteksts. *„nodevība tava"*.

Andrejs Eglītis

Hervikā

Kas gan klintīs stādījis
Zilo kapu mirti?
It kā ceļu rādījis
Tiem, kas tautai šķirti.

Apkārt klintīm jūŗa iet
Vaidu kalnos kulta;
Uguns mums bij šūpulis,
Pīšli kāzu gulta.

Ak, ja spētu, piekaltu
Debess vidū sauli, -
Mūžīga lai diena aust,
Kur tie mīlo kauli.

Vai tā mūsu dvēsele
Nolādēta krūtīs?
Vai mums bija jāpiedzimst,
Jāmirst ceļa jūtīs?

Nebrēc, nebrēc, dvēsele!
Lai tie ērkšķi bada, -
Mūsu maize - cerības,
Dvēslei akmens rada.

Ilgi klintīs noskatos
Zilo kapu mirti;
Ne jau mūžus, tēvzeme,
Būsim jūŗas šķirti.

1945. g. 18. 6.

Redaktors (Editor): Arveds Švābe